

Використані джерела інформації:

1. Акимов Д. Политический, государственный территориальный и социальный маркетинг: проблемы становления и развития / Д. Акимов // Менеджмент и кадры: психология управления, соционика и социология: Международный научно-практический журнал. - 2008. - № 9. - С. 7-14.
2. Андрианов В. Д. Государство или рынок? Кейнсианство или монетаризм? / В. Д. Андрианов // Маркетинг. - 2009. - № 1. - С. 3-17.
3. Дубровка О. Система маркетингу в державному управлінні освітою. Автореферат канд. дис. ... державного управління / О.Дубровка. – К., 2005. – 20 с.
4. Кетова Н.П. Социально-ориентированный маркетинг в сфере потребительских услуг / Н.П. Кетова // Маркетинг. - 2008. - № 4. - С. 38-52.
5. Окландер М.А. Проблемы формування маркетингової системи країни М.А.Окландер. – К.: Наук. думка, 2002. – 168 с.
6. Панкрухин А.П. Маркетинг территорий/ А.П. Панкрухин. - 2-е изд.. - СПб.: Питер, 2006. - 414 с
7. Ромат Є.В. Маркетинг у державному управлінні / Є.Ромат// Маркетинг в Україні. – 2003. - № 4. – С.32-35.
8. Уинсли Р. Маркетинговая стратегия / Р.Уинсли/ Теория маркетинга / Под ред. М.Бейкера. – СПб.: Питер, 2002. – С.232-256.

Рецензент: Братаніч Б.В., д.філос. н.

УДК 35:316.752

Руденко О.М.,

кандидат з державного управління, доцент
Національна академія державного управління
при Президентові України, докторант

АКСІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ ПАРАДИГМИ СУСПІЛЬНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Анотація. Визначено основні норми та пріоритети державотворення на основі аксіологічного підходу до концептуалізації духовної парадигми суспільної стабільності в державному управлінні; розроблено систему формування та розвитку духовно-ідеологічної складової суспільної стабільності на основі класифікації її ключових елементів.

Ключові слова: державне управління, державна політика, свідомість, ідеологія, цінності, культура, духовний потенціал, суспільний розвиток.

Аннотация. Определено основные нормы и приоритеты государственного строительства на основе аксиологического подхода к концептуализации духовной парадигмы общественной стабильности в государственном управлении; разработано систему формирования и развития духовно-идеологической составляющей общественной стабильности на основе классификации ее ключевых элементов.

Ключевые слова: государственное управление, государственная политика, сознание, идеология, ценности, культура, духовный потенциал, общественное развитие.

Summary. The basic norms and priorities of the state building on a basis the valuating approach to making a spiritual paradigm of public stability concept in the public administration it is defined; the system of formation and development of spiritually-ideological making by public stability on basic the classification main conditions of it is developed.

Key words: public administration, state policy, consciousness, ideology, values, culture, spiritual potential, social development.

Актуальність дослідження. Особливе місце в духовній парадигмі суспільної стабільності займає ідеологія, яка знаходиться на перетині свідомісного та політичного рівнів, виступаючи одночасно цінністю політичного спрямування, формою виразу політичної свідомості та політичним ідеалом суспільства. Такий підхід до розуміння ідеології може бути сформований в контексті новітньої державницької ідеології, в основі якої лежить національна свідомість та національна ідея. Наявність державницької ідеології свідчить про наявність в суспільстві певної моделі державотворення, яка повинна бути основою політичного курсу державного розвитку, в іншому випадку – відсутність ідеологічно визначеного державного курсу призводить до дезорганізації системи державної влади і роз'єднання суспільства в цілому. Разом з тим, на сучасному етапі державотворення державницька ідеологія не набувала належної підтримки. Наше дослідження має на меті концептуально розкрити роль та місце цього феномену у процесах формування стабільного розвитку суспільства.

Аналіз наукових доробок. Дане дослідження базується на наукових доробках сучасних вітчизняних та зарубіжних вчених щодо визначення та тлумачення поняття суспільної стабільності – М.Анохіна, В.Бакуменка, А.Галкіна, Л.Гудкова, А.Гуц, Н.Лапіна, Г.Пастернак-Тарантушенка, Л.Паутової, Д.Соколова; В.Васютинського, І.Галіна, В.Ганзена, Г.Лебон, М.Міщенко, В.Небоженко, В.Юрченко в контексті досліджень психологічної світоглядної парадигми; а також наукові дослідження, що розкривають основні механізми досягнення суспільної стабілізації, спираючись на свідомісні фактори. Особливої уваги серед наукових досліджень, присвячених вивченню феномену суспільної свідомості, її ролі та місця в процесах державотворення, особливостям її класифікації та механізмам формування заслуговують роботи В.Андрущенко, Е.Баталова, М.Боришевського, В.Бурлачука, К.Гаджієва, Є.Головахи, С.Грабовського, Б.Грушина, О.Гулевича, О.Дергачова, Г.Ділігенського, В.Копейчікова, В.Кременя, В.Крисаченка, І.Надольного, І.Мигулі, М.Мокляка, М.Молчанова, П.Сергієнка, П.Ситника, М.Степіко, Т.Філатова, А.Шухова, Т.Ящук та інших науковців; а також наукові доробки Л.Бизова, О.Валевського, А.Грицанова, П.Кравченка, В.Кузнєцова, В.Легойди, С.Назарова, П.Ситника, в яких розкрито сутність поняття “ідеологія” в контексті соціально-політичної діяльності та політичної свідомості, визначено її основні характеристики, функції та моделі формування; С.Анисимова, О.Антонюка, В.Бакирова, В.Боброва, В.Горбуліна,

А.Качинського, С.Кострюкова, В.Кузнєцова, Д.Леонтьєва, Т.Парсонса, П.Сорокіна, А.Субетто, А.Шарова, що досліджують питання ідеології та цінностей як важливих складових елементів духовності.

Мета дослідження полягає у визначенні основних норм та пріоритетів державотворення на основі аксіологічного підходу до концептуалізації духовної парадигми суспільної стабільності в державному управлінні. Відповідно завданнями дослідження будуть: окреслити основні елементи духовно-ідеологічної складової суспільно стабільності; визначити основні завдання ідеології з точки зору забезпечення суспільної стабільності, розкрити її основні функції, сформуванати загальну модель систематизації; концептуально визначити систему цінностей, розробити її класифікацію; розкрити напрями розвитку державної культурної політики як практичної реалізації духовно-ідеологічної складової.

Виклад основного матеріалу. На рівні суспільної свідомості ідеологія повинна виступати в якості регулятивної моделі, що поєднує світоглядні уявлення і ціннісні ідеали, створюючи умови для культурного та інтелектуального розвитку особистості і нації. Таке розуміння ідеології дозволить розглядати її як ідеальний концепт стабільності (маючи на увазі динамічний розвиток) суспільної свідомості, головну передумову і одночасно стабілізаційний механізм забезпечення суспільної стабільності. Традиційна модель формування ідеології передбачає, що її теоретичні концепти (ідеологеми) утворюються і розвиваються в середовищі інтелектуальної еліти (або контр еліти), потім принципи й ідеали цієї “високої” ідеології перекладаються на загальнодоступну мову політичних програм, гасел і вимог. Як зазначає О.Валевський, суб’єкти політичного процесу “вводять” їх у масову свідомість і використовують для обґрунтування власних електоральних стратегій [1, с. 129]. Фактично мова йде про те, що ідеологія виступає як невід’ємний елемент політичного процесу, політичної сфери загалом, а ідеологеми в результаті цього представляють та представлені тільки на рівні політичної свідомості. Разом з тим, не можна не враховувати, що ідеологія є формою суспільної свідомості, що відображає складну діалектику індивідуального та суспільного, загального.

Тобто, необхідно говорити про здатність ідеології легітимізувати на рівні суспільної та індивідуальної свідомості про-активну систему цінностей, норм і пріоритетів. Як зазначає П.Кравченко, ідеологія об’єктивно виконує функцію найвищої легітимації всього, з чим вона має справу у змістовному аспекті уявлень про світ і місце людини в ньому: з певним суспільним устроєм, соціальними відносинами, типами поведінки, способом життя, виступаючи в такий спосіб і як вольовий імпульс, що забезпечує тривалу організацію усього суспільного життя, і як джерело соціальної мотивації для окремої людини, соціальних груп, інститутів, суспільства в цілому. А тому повністю легітимація забезпечується не через умовні механізми, а через неусвідомлення функціонування індивідуальної і суспільної психології. Альтернативне вирішення цих завдань неможливе,

оскільки вони можуть розв'язуватися тільки за допомогою ідеології. За умов глибокої моральної кризи сучасного українського суспільства було б недоцільним орієнтуватися на якусь певну модель суспільного розвитку, пам'ятаючи, що ми вже достатньо заплатили за ідеологічні експерименти минулих режимів і допущені при цьому помилки [2]. Врахування легітимації як однієї з важливіших функцій ідеології дещо змінює розуміння її змісту та значимості, тобто соціальної орієнтованості пріоритетів державного будівництва та суспільного розвитку з точки зору політичної сфери. Але оскільки науковий підхід передбачає значну широту охоплення різних сфер в процесі аналізу об'єкту та явища, то не доцільно обмежувати функції ідеології легітимацією, оскільки в більш широкому контексті ідеологія реалізує більш значущу та важливішу функцію – суспільної регуляції, внаслідок чого можливою стає стабілізація суспільства. Тобто, ідеологія повинна розглядатися як передумова забезпечення суспільної стабільності шляхом впливу на суспільну та індивідуальну свідомість.

Відтак, формується загальна модель систематизації ідеології [3], що містить наступні елементи: об'єктивна наукова картина дійсного стану суспільного життя та наявних панівних інтересів, визначення стратегічної мети суспільного розвитку на даному історичному етапі; пошук засобів та шляхів здійснення наміченої стратегічної мети; визначення основних суб'єктів, спроможних реалізувати стратегічну мету; створення конкретного плану суспільних перетворень відповідно до поставленої мети; розроблення механізмів реалізації намічених перетворень; визначення найефективніших способів впливу на масову свідомість; консолідація всіх зацікавлених суспільно-політичних сил.

Зважаючи на це, слід враховувати багатовекторність ідеології та особливості її репрезентації та практичної реалізації на всіх рівнях суспільної системи, що відображається у відповідних теоретичних концептах та програмах практичних дій, утворюючи певну ідеологічну доктрину державного будівництва та суспільного розвитку. На наш погляд, доцільним є використання досліджень, здійснених О.Валевським [1], але з урахуванням його орієнтованості на сферу політичної аналітики та політології. При цьому загальний науковий контекст політологічного аналізу О.Валевського безпосередньо перетинається з особливостями державного управління, що актуалізує раціональність дослідницького підходу.

На думку О.Валевського [1, с. 130-133], базові концепти, які є істотними для ідеології “модернізаційної” політичної стратегії: просторовий вимір має інтегрувати ціннісні вектори особистість – суспільство – держава і країна – світова спільнота; часовий вимір повинен мати трирівневу структуру, а саме: інтегрувати минуле країни з його сучасним соціокультурним станом і майбутнє. Просторовий вимір “особистість – суспільство – держава” спрямований на реалізацію цінності індивідуалізму, що є ключовою в цьому рядку. Враховуючи це,

О.Валевський пропонує формулу для нової ідеології: підтримка колективізму у міжособистісних, повсякденних (побутових) питаннях і поступове затвердження індивідуалізму у професійній сфері. Істотне значення у цій тріаді має приділятися цінностям державності. Духовний потенціал українського суспільства, мистецтва, культури повинен бути спрямований на підтримку влади і всього, що долає негативне до неї ставлення. Надзавданням просторового виміру “країна – світова спільнота” є ствердження іміджу України в очах міжнародної громадськості як стабільної країни в європейському регіоні, що прагне до ствердження європейських цінностей в посттоталітарних умовах.

Часовий вимір “минуле – сучасне” передбачає, що становлення національної ідентичності починається з усвідомлення того, що об’єднує країну з моменту утворення до сучасних часів – вітчизняної історії. Створення не заполітизованої і позапартійної історії стає важливим завданням формування суспільної свідомості. Вектор сучасного враховує важливість для суспільної думки чітко усвідомити, що національні інтереси України полягають в економічній модернізації суспільства, і дає можливість визначити чинники, які сприяють демократичному вибору України: збереження потенціалу розуміння необхідності поступового реформування суспільства; відсутність націоналістичних настроїв, месіанських ідей; відсутність суспільної підтримки радикальних політичних сил тощо. Незворотність цих процесів свідчить про те, що цінності суспільного прогресу і демократії для України набувають характеру реальної програми модернізації.

Надмета модернізації суспільства безпосередньо залежить від формування у суспільній свідомості нових структур національно-культурної ідентичності України як складової європейського історичного процесу, що відображається вектором майбутнього. Адекватне розуміння суспільством цінностей та інтересів інших суспільств є важливою умовою його успішної модернізації.

В результаті аналізу, О.Валевський доходить висновку про те, що основну загрозу стабільності становлять соціальні та економічні протиріччя, які досягли критичних величин, а не наявність або відсутність ідеологічної доктрини. Описана ідеологічна доктрина модернізації носить загальнонаціональний, а не груповий чи вузько партійний характер і в разі її системного відтворення може позитивно вплинути на консолідацію суспільства [1, с. 133]. Але, фактично, аналіз ідеології у даному випадку призводить до усунення самої ідеології на другорядні позиції в процесах суспільного розвитку. Ідеологія отримує інструментальну функцію впливу на масову свідомість, розуміючись з точки зору механізмів політичної маніпуляції. Вичленовування в рамках наведеного аналізу загроз суспільної стабільності свідчить про інше, а саме про те, що ідеологія набуває в кризових суспільствах, у суспільствах транзитивних найбільшої значущості, оскільки стає основою консолідації суспільства, адже за відсутності системи ідеології соціальні та економічні процеси

відбуваються некеровано, й адекватно не відображаються в суспільній та індивідуальній свідомості.

Проблема міститься в тому, що на сьогодні на конституційному рівні закріплена норма, яка скасовує державну ідеологію як таку. Але жодна країна та суспільство не може розвиватися без системи ідеології, що потребує її практичної реалізації на основі теоретичного осмислення, яке розкривається в концепції нової державницької ідеології. При чому в умовах становлення нації в межах незалежної держави перш за все важливим виявляється такий невід'ємний елемент ідеології, як національна ідея, що розкривається в національній ідеології через відображення в національній самосвідомості.

В контексті нової державницької ідеології національну ідеологію можна розглядати як ідейне багатство нації, система філософських, політичних, правових, економічних, моральних, естетичних та релігійних ідей, поглядів, принципів ідеалів, які відображають інтереси, прагнення, потреби нації, суверенність її державності, що захищає інтереси людини праці, право кожної особистості на повну свободу мислення і волевиявлення, ідеологія українського народу обґрунтовує як найвищі цінності повний суверенітет як окремої особистості, так і державного, політичного, економічного і духовного життя України [3]. В основі національної ідеології лежить національна самосвідомість, що є основою суспільного розвитку з усіма притаманними їй внутрішніми суперечностями, тобто, на думку М.Головатого [4], є водночас і джерелом, і гальмом суспільного розвитку Української держави. При цьому дійсно важливим є встановлення особливостей розуміння національної ідеології та національної самосвідомості, не ототожнюючи їх з поняттям “націоналізм”.

Подібний підхід забезпечує можливість розгляду ідеології в аксіологічній та етичній площині, що в сукупності формують смислове ядро духовності. Так, В.Кузнецов [5] в основі духовності виділяє загальнонаціональну мету, соціальний ідеал, основні цінності, сенс життя, надію, віру (довіру), історичну пам'ять, патріотизм тощо. Вони, на думку дослідника, здатні забезпечити збереження й розвиток способу життя, гармонійне співвідношення прав і свобод людини та її відповідальності, і як наслідок – солідарність, терпимість, орієнтованість на згоду і співпрацю, що стають підґрунтям етичного відродження людини, позитивної самоідентифікації, етичного самовизначення народів, забезпечуючи єдність минулого (історичної свідомості - традицій, способу життя), сьогодення (культури патріотизму, конструктивної довіри, солідарності, відповідальності) і майбутнього (індивідуальна безпека через безпеку суспільну; орієнтир на консолідацію, співпраця і згода).

Фактично можна стверджувати, що наведені елементи духовності складають її ціннісне ядро і є загальними цінностями не тільки соціального, але перш за все культурного порядку. Цю тезу можна обґрунтувати думкою Т.Парсонса, якій зазначав, що культурні ціннісні

зразки забезпечують самий безпосередній зв'язок між соціальною й культурною системами при легітимації нормативного порядку суспільства [6].

На соціальному рівні інституціоналізовані ціннісні зразки виступають у вигляді колективних уявлень, які визначають бажаний тип соціальної системи. Саме консенсус членів суспільства з приводу ціннісних орієнтацій їх власного суспільства означає інституалізацію ціннісного зразка. На рівні культури цінності – це лише тільки частина, вони знаходяться у взаємодношенні з іншими компонентами – емпіричним знанням, системами експресивних символів, релігій тощо. При чому в контексті культури суспільство самодостатнє такою мірою, якою його інститути легітимізовані цінностями, що поділяються його членами [7, с. 21-22].

П.Сорокін вбачає в цінностях умову соціального прогресу. Він вказує на те, що будучи позбавлені всяких норм і цінностей – наукових або філософських, релігійних або моральних, або цінностей іншого прядку – і оточені хаосом конфліктуючих норм і цінностей, індивіди опиняються без авторитетного керівника або над індивідуального правила. В цих умовах вони неминуче стають нестійкими. В нього немає стандарту, завдяки якому можна зрозуміти, наскільки послідовні його дії і чого він прагне, він стає непослідовним і не інтегрованим комплексом випадкових ідей, переконань, емоцій. Обов'язковим наслідком цього явища є ріст дезінтеграції і дезорганізації [8, с. 357]. Отже, можна стверджувати, що порушення системи цінностей призводить до деградації суспільства, процес якої загострюється в умовах ідеологічної дезорієнтації суспільства. Відновлення суспільного розвитку, спрямованого на прогрес, вимагає приділення особливої уваги не тільки ідеології як виразнику цінностей переважної більшості соціальних суб'єктів в їх узгодженому вигляді, але й загальній духовній ситуації в суспільстві, що ґрунтується на цій системі цінностей.

Таким чином, особливого значення в контексті формування духовної парадигми суспільної стабільності набуває формування системи цінностей. При цьому роль цінностей полягає в тому, що після їх засвоєння на рівні суспільної та індивідуальної свідомості вони стають стандартом або критерієм, що визначає подальшу діяльність соціального суб'єкта.

Враховуючи це, виникає необхідність створення ефективної системи управління системою цінностей в суспільстві, яка, на думку, А.Субетто [9], повинна стати основою відродження держави. Експлікуючи роздуми автора на українські реалії, можна визначити два головних завдання, вирішити які покликана система управління: відтворення базових цінностей національної культури, визначення України як суспільної цивілізації; розширення базових цінностей в напрямі духовної цивілізації. Таким чином, особливого значення набувають питання розробки інноваційних механізмів розвитку системи цінностей сучасного українського суспільства з урахуванням їх сутності та класифікації

відносно процесів стабілізації в аспекті суспільної консолідації як функції ідеології.

Як зазначає О.Антонюк, засадами консолідації української нації виступає саме система цінностей, цілісність і збалансованість якої й дають можливість здійснити державно-національну ідентифікацію України. Саме вони забезпечують державі необхідний рівень політичної стабільності, відкривають широкі перспективи для успішної модернізації країни [10].

Автор визначає цінності як найглибше підґрунтя ідей, вірувань, переконань. У широкому розумінні цінності – це не тільки абстрактний привабливий зміст або ситуативні цінності, а й стабільні, важливі для особи конкретні матеріальні блага. У більш вузькому значенні прийнято вести мову про цінності як про духовні ідеї, що мають високу ступінь узагальнення. Прагнучи до цінностей, або відстоюючи ті, що вже є, людина виявляє наполегливість та завзятість, навіть може йти на конфлікт [10]. Основною характеристикою цінності є значення і зміст, які надаються певним об'єктам природи, матеріальним та духовним благам. Речі, явища стають цінностями, оскільки вони входять до сфери людського існування, діяльності [11, с. 102-103]. В.Бобров характеризує цінності з точки зору їх обумовленістю необхідністю найбільш доцільного, з погляду суб'єкта оцінки, дозволу існуючих у різних формах руху матерії протиріч, що мають безпосереднє відношення до індивіда як її складеному елементу. Цінність внаслідок цього виявляється результатом оцінки індивідом ресурсів своєї життєдіяльності, продиктованої його потенційними і актуалізованими потребами, та виражається сукупністю естетичних (в основному генетично закладених) і етичних (в основному придбаних в процесі соціальної практики) оцінок індивідом об'єктивної дійсності на індивідуальному, соціально-груповому, загальнодержавному і міжнародному рівнях інтересів [12]. У даному випадку слід вказати на гуманістично-орієнтований підхід до розуміння змісту та сутності цінностей, що не дає можливості виходу на рівень наукової абстракції, пов'язаний з аналізом об'єктивної дійсності, в якій існує людина, що в рамках зазначеного підходу виявляється головним та єдиним носієм цінностей, які вона ж і продукує, залишаючи за собою оціночну функцію. Антропологізація обмежує суспільне значення цінностей та визначення особливих і специфічних рис, яких вони набувають в процесі об'єктивації, активно розвиваючись та змінюючись.

Відтак, зважаючи на те, що розвинена система цінностей здійснює вплив не лише на становлення окремої особистості, а також впливає на всі сфери життєдіяльності суспільства, в тому числі й на міжнародній арені, можна в узагальненому вигляді розподілити цілі розвитку цінностей наступним чином [1, с. 131-132]:

- зовнішньополітичний вектор – утвердження іміджу держави, приєднання до системи європейських цінностей та їх адаптація до розвитку України;

- внутрішньополітичний вектор – регулювання процесів державотворення та системи державного управління, надання значущості соціальному управлінню в суспільній та індивідуальній свідомості;

- соціально-економічний вектор – суспільній думці необхідно чітко усвідомити, що національні інтереси України полягають в економічній модернізації суспільства. Економічна криза і корупція, які супроводжують процес модернізації, не сприяють популярності ідей ринкової економіки, зокрема існує загроза ототожнення у масовій свідомості цінностей ринкової економіки з бідністю;

- культурологічний вектор – надмета модернізації суспільства безпосередньо залежить від формування у суспільній свідомості нових структур національно-культурної ідентичності України як складової європейського історичного процесу.

Таким чином, в контексті визначення духовної парадигми суспільної стабільності доцільним є розроблення класифікації цінностей та ціннісних орієнтацій суспільства, що представлені в державницькій ідеології та спрямовані на консолідацію суспільства в умовах транзитивності. При цьому слід враховувати якісні зміни, що відбуваються на свідомісному рівні та їх адекватну репрезентацію в системі оціночних критеріїв як загального, так і індивідуального плану.

В контексті забезпечення суспільної стабільності в узагальненому вигляді можна запропонувати наступну класифікацію цінностей, яка передбачає розподіл цінностей за ступенем значимості в умовах стабільності / нестабільності суспільства. При цьому в табл. 1 представлені цінності, що потребують переоцінки, адже їх наявність загострює стан нестабільності, не сприяючи відтворенню на рівні суспільної та індивідуальної свідомості новітніх пріоритетів суспільного розвитку та державного будівництва.

Таблиця 1
Розподіл цінностей в умовах нестабільності суспільства

Критерії	Групи цінностей
Криза	соціальні, ліберальні, економічні, гуманістичні, традиційні, національні, морально-етичні, термінальні, державні, владні, політичні, громадянські, правові
Суспільна свідомість	нонконформістські, загальнолюдські, індивідуально-особові, релігійні, національні
Хаос	ірраціональні, диференційні, інструментальні
Сталість	інтегративні, раціональні, вітальні, професійні
Дестабілізація	колективні, демократичні

У табл. 2 відповідно представлені цінності, що отримують найбільшу значущість у суспільній та індивідуальній свідомості з погляду їх стабілізаційного потенціалу. Залишаючись певний час цінностями стабілізаційними, вони згодом знов переходять до дестабілізаційної групи,

відповідно розподіляючись. При цьому слід зазначити, що в духовній сфері цей розподіл має умовний характер, оскільки зміни ціннісних орієнтацій відбувається в даному випадку значно повільніше та складніше, ніж цінності сфери матеріальної.

Таблиця 2

Розподіл цінностей в умовах стабільності суспільства

Критерії	Групи цінностей (за ознакою пріоритетності та значущості на етапі стабілізації)
Транзитивність	ліберальні, термінальні, нонконформістські, колективні
Ідеологія	загальнолюдські, індивідуально-особові, релігійні, національні
Система	диференційні, інструментальні, інтегративні, раціональні, вітальні, інституційні
Інновація	консолідаційні, технологічні, інтелектуальні, ресурсні, екологічні
Стабілізація	соціальні, економічні, гуманістичні, традиційні, національні, морально-етичні, державні, владні, політичні, громадянські, демократичні, правові

З огляду на пріоритетне завдання щодо формування системи ідеології як регулятора стабілізаційних процесів на рівні суспільної та індивідуальної свідомості, важливим виявляється врахування національної складової ідеології, що відображає сукупність національних цінностей. Саме вони на етапі дестабілізації отримують на рівні суспільної свідомості консолідаційний потенціал, сприяючи створенню та впровадженню в систему суспільних та індивідуальних цінностей національної ідеї, що стає підґрунтям державного будівництва та суспільного розвитку. При цьому слід враховувати, що на етапі стабілізації ці цінності можуть набувати деструктивного потенціалу за умов переростання їх до рівня націоналістичної свідомості. Відтак, вип'ячування національних цінностей та пріоритетів перед іншими створює реальну загрозу стабілізації за певних історичних умов розвитку суспільства на основі спотворення інтерпретативно-оціночної функції суспільної свідомості.

Разом з тим, враховуючи складність сприйняття запозичених цінностей на рівні суспільної свідомості та безумовний процес впливу цінностей інших культур, що за певних обставин призводить до дестабілізації суспільства, важливим є визначення співвідношення між метою формування конкретної ціннісної системи суспільства та механізмів їх формування і реалізації у відповідних сферах суспільного життя.

Система формування та розвитку духовно-ідеологічної складової, на наш погляд, матиме наступний вигляд (табл. 3):

Таблиця 3

Система формування та розвитку духовно-ідеологічної складової

Мета	Групи цінностей	Шляхи формування
Формування системи суспільних та індивідуальних цінностей	Ідеологія Стабілізація	Ідеологічні механізми духовно-культурної сфери
Формування ціннісних орієнтацій	Ідеологія Стабілізація	Ідеологічно-стабілізаційні механізми духовно-матеріальної сфери
Формування особистісної свідомої громадянської позиції	Ідеологія Стабілізація	Духовно-ідеологічні механізми сфери об'єктивації суспільної свідомості
Формування національної самосвідомості	Транзитивність Ідеологія Стабілізація	Транзитивні механізми суспільно-політичної сфери державного будівництва
Формування системи державницької ідеології	Ідеологія Стабілізація Система	Системно-стабілізаційні механізми державного управління
Закріплення ціннісної динаміки	Інновація Стабілізація Система	Інноваційні механізми матеріальної сфери

Але, не зважаючи на важливість ідеології в духовній парадигмі суспільної стабільності, слід розуміти, що сфера ідеології невід'ємно пов'язана з усією сукупністю феноменів духовно-матеріальної культури суспільства, будучи водночас її продуктом, що формується в процесі об'єктивації в суспільній свідомості. Врахування цього потребує з точки зору державного управління акцентуації на такій формі загальної культури суспільства, як державна культурна політика, оскільки саме вона стає основною канвою практичної реалізації в процесах державотворення та суспільного розвитку найважливіших пріоритетів, цінностей та норм, що поділяє переважна більшість соціальних суб'єктів, вбираючи в себе найбільш значущі елементи державницької ідеології.

Так, В.Тертичка зазначає, що державна культурна політика спирається на програми, концепції та суспільну систему узгодження духовних інтересів особи, спільноти й суспільства щодо науки та освіти, літератури й мистецтва, соціальних і моральних цінностей, інтелектуального й культурного потенціалу суспільства, а також організаційно-правового забезпечення відносин у сфері виробництва й споживання духовних продуктів, причому як усередині країни, так і у відносинах з іншими країнами, народами [13, с. 124].

Враховуючи це, можливо вказати на основні завдання, що повинні вирішуватися в рамках державної культурної політики, враховуючи ідеологічну зорієнтованість процесів державотворення:

- забезпечення умов впровадження в суспільну свідомість та соціальну практику загальногуманістичних і соціальнозначимих ідеалів, цінностей, норм як важливіших елементів системи оцінки,
- цілеорієнтація процесу узгодження культурних та соціальних норм, цінностей, пріоритетів,
- оцінка реальних перспектив розвитку суспільства і держави на основі інноваційного аналізу державно-управлінських рішень та їх відображення в громадянській свідомості,
- державно-правове регулювання сфери духовно-матеріальної культури,
- забезпечення процесу доведення основних цінностей до кожного соціального суб'єкта з коригуванням їх відповідно до індивідуальні системи цінностей на основі зворотних зв'язків та механізмів інкультурації,
- збереження самобутності державної культури, національних традицій в межах динаміки змін соціетального простору суспільного буття.

Висновки. Застосування аксіологічного підходу до концептуалізації духовної парадигми суспільної стабільності в державному управлінні є теоретично та методологічно виправданим, адже дає можливість визначити основні цінності, норми та пріоритети державотворення, які відображаються в суспільній та індивідуальній свідомості. При чому основним регулятором оціночної діяльності соціальних суб'єктів в межах соціального управління стає система державницької ідеології, особливості сутності та змісту якої потребують верифікації основних теоретичних положень, викладених в рамках авторської концепції.

Відповідно напрямками подальших досліджень повинен стати стабілізаційний аналіз основних ціннісно-ідеологічних факторів забезпечення суспільної стабільності на основі соціологічної методології та верифікація отриманих результатів.

Використані джерела інформації:

1. Валевський О. Державна політика в Україні : методологія аналізу, механізми впровадження : [монографія] / О. Валевський. – К. : НІСД, 2001. – 242 с. – (Серія “Стратегія політики і політичний аналіз”).
2. Кравченко П. Легітимаційна функція ідеології та розв'язання соціальних конфліктів у сучасній Україні [Електронний ресурс] / П. Кравченко // Схід : інформаційно-аналітичний журнал. – 2003. – № 52. – Режим доступу : <http://ruthenia.info/txt/sxid/polf2003/52.html>.
3. Стратегії розвитку України : теорія і практика / За ред. О. С. Власюка. – К. : НІСД, 2002. – 864 с.
4. Головатий М. Національна самосвідомість як засаднича умова формування державності / М. Головатий // Персонал. – 2007. – № 11. – С. 16-20.
5. Кузнецов В. Российская идеология XXI века в обеспечении эффективности и безопасности динамично-устойчивого развития России / В. Кузнецов // Будущее России в зеркале синергетики / [Малинецкий Г., Степин В., Кузнецов В. и др.] ; под ред. Г. Малинецкого. - М. : URSS : КомКнига, 2006. – 272 с. – (Серия “Синергетика: от прошлого к будущему. Будущая Россия”).

6. Парсонс Т. Понятие общества : компоненті и их взаимоотношения / Т. Парсонс // Американская социологическая мысль / Т. Парсонс. – М., 1996. – С. 494-526.
7. Парсонс Т. Система современных обществ / Т. Парсонс ; [пер. с англ. Л. А. Седов, А. Д. Ковалев]. – М. : Аспект Пресс, 1998. – 280 с.
8. Сорокин П. Кризис нашего времени // Американская социологическая мысль : тексты / П. Сорокин. – М., 1996. – С. 356-371.
9. Субетто А. Ценности в системе общественного интеллекта. “Ценностная война” и защита ценностной самоидентификации российской цивилизации [Электронный ресурс] / А. Субетто // Академия тринитаризма. – Режим доступа : <http://www.trinitas.ru/rus/doc/0012/001a/00120111.htm>.
10. Антонюк О. Державна самоідентифікація України в процесі реалізації національних інтересів / О. Антонюк // Персонал. – 2007. – № 11. – С. 4-10.
11. Горбулін В. Системно-концептуальні засади стратегії національної безпеки України : [моногр.] / В. Горбулін, А. Качинський. - К. : НВЦ Євроатлантикінформ, 2007. - 590 с.
12. Бобров В. Устойчивое социальное развитие: аксиологический аспект / В. Бобров // Гуманитарные науки в Сибири. – 1998. – № 1. – С. 49–53
13. Тертичка В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні : [монографія] / В. Тертичка. – К. : Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2002. – 750 с.

Рецензент: Бакуменко В.Д., д.держ.упр., професор.

УДК 349.2

Рудкевич І.В.,
к.філолог.н., доц., докторант
Донецький державний
університет управління

ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ НА РІВНІ ДЕРЖАВИ

Анотація. Визначено чинники впливу на удосконалення системи соціального захисту. Обґрунтовано прогностне моделювання рівня життя сільського населення в державі.

Анотація. Определены факторы влияния на усовершенствование системы социальной защиты. Обосновано прогностное моделирование уровня жизни сельского населения в государстве.

Анотація. The factors of influence are certain on the improvement of the system of social defence. The prognosis design of standard of living of rural population is grounded in the state.

Постановка проблеми. Однією з найвагоміших складових соціального захисту є проблема джерел його фінансування, що виникає через недостатню кількість загальних податкових надходжень та цільових платежів. Наукова проблема, що пов'язана з системою соціального захисту, включає три складові: з'ясування шляхів розвитку соціальної сфери, виявлення складу соціально захищених груп та збільшення кількості і підвищення рівня послуг соціального забезпечення.